

Een Enterse jongen in oorlogstijd (III)

Het Platform Herinnering WOII heeft het jaar 2018 uitgeroepen tot 'Jaar van het Verzet'. In dit kader presenteert Enters Erfgoed tot de bevrijdingstijd (5 mei) een serie verhalen. Dat deze reeks verhalen is opgebouwd rond Hendrik Velten, betekent niet dat we andere leden van de Enterse verzetsgroep(en) minder belangrijk vinden.

Vanaf midden 1944 kreeg het werk van de verzetsgroep rond Velten een ander karakter, los van de hulp aan onderduikers die ook gewoon doorging.

In het Enterveen woonde Alfred Frank, een naar Nederland uitgeweken Jood, samen met zijn gezin. De 'Venne-Jörre' werd hij genoemd. Zijn vrouw was niet Joods en daardoor was het gezin altijd ongemoeid gebleven. Op 2 juni 1944 werd hij gearresteerd door twee Landwachters uit Almelo en opgesloten in de cel van het politiebureau van Enter. Er moest snel een bevrijdingspoging worden gedaan want als Frank eenmaal naar Almelo vervoerd zou worden, was hij buiten bereik. Twee politieagenten in Enter, te weten Haagsma en Westerink, hadden nauw contact met het verzet. Ze zouden 's avonds een raampje van het vertrek voor de cel openlaten. Om twaalf uur 's nachts kwamen Velten, Brunnekreef, Leussink, Schuitemaker, Ten Berge en Rutjes bij elkaar. Paniek! Het raampje zat dicht. Er werd een handboor gehaald bij smid Ten Brinke, die een paar huizen verderop woonde. Na veel zweetdruppels en een panische Frank die doodsbang was dat ze op het laatste moment betrapt zouden worden, kregen ze de celdeur open en Frank werd afgevoerd naar zijn schuilplaats: een hol in een roggeveld achter de boerderij van 'Plas-Mans' in het Enterveen. Achteraf bleek dat Brinks de postcommandant van de politie die in de dienstwoning woonde ziek in bed lag.

Dropping

Eind september 1944 zou er een wapendropping plaatsvinden op een terrein in de driehoek Wierden, Rijssen en Nijverdal. Dit soort dingen werd naar Londen geseind via geheime agenten met zendapapratuur, die hier gedropt waren. De coördinaten van het terrein werden dan doorgegeven. In de middag werd door Radio Oranje het codewoord voor de operatie 'Riek fluit in de dakgoot' doorgegeven. De groep Velten was aanwezig op het afwerpterrein en toen het zware gebrom van de vliegtuigmotoren hoorbaar werd, werden drie witte lichten en links daarvan een rood licht ontstoken om het afwerpterrein af te bakenen. Maar plotseling begon het spoorweggeschut dat bij het station Wierden op een wagon gemonteerd was op het vliegtuig te schieten. Het vliegtuig zwenkte af en zag af van de dropping.

Het transport van wapens en munitie tussen de verschillende plaatselijke verzetsgroepen was een risicovolle onderneming. Betrapt worden betekende op zijn minst afvoer naar een concentratiekamp. Velten was dagelijks op weg met de bakkersmand en onder de broden zaten soms granaten en ander wapentuig dat afgeleverd moest worden op een afgesproken adres. Als Hendrik zo'n controlepost met een slagboom, waarvan er een aantal waren in Enter, naderde riep hij 'schlagbaum hoch' en de schildwacht waarvoor hij een bekend figuur was liet Hendrik ongehinderd door.

Ondertussen was de slag om Arnhem geweest en de geallieerden hadden een zware nederlaag geleden. Overal in Enter waren Duitsers ingekwartierd. Burgemeester Maaldrink was ondertussen ondergedoken. Door de Duitsers werd een NSB-burgemeester aangesteld, eerst Regout en daarna Wijnen. Begin oktober vond in Enter de eerste grote razzia plaats. Burgemeester Regout riep voortdurend op tot melding voor de Arbeitseinsatz en dreigde met de gevolgen als dat ontdoken werd. Er werden allerlei lijsten opgesteld met behulp van het bevolkingsregister en N.S.B.-ers. Kortom, Regout was een gevaar voor de mannen in Wierden en Enter. Dit alles leidde tot de planning door de verzetsgroep rond Velten van hun meest gevaarlijke operatie in de oorlog. Dat die operatie door een stom toeval niet doorging kan betekend hebben dat we bespaard zijn gebleven voor ernstige vergeldingsmaatregelen door de Duitsers. Daarover in de volgende aflevering meer.

Johan Altena

Het oude politiebureau van Enter voor de afbraak. Hier zat Alfred Frank in de cel.